

Varšuva

Lenkijos Respublikos sostinė ir didžiausias miestas, įkurtas prie Vyslos upės. Istoriniuose dokumentuose pradėta minėti XIII a. 1260 m. Varšuva jau vadinama miestu, o 1344 m. jai suteiktos Magdeburgo teisės. 1344-1526 m. tai buvo Mozūrų kunigaikštčių sostinė. 1568 m. per Vyslą pastatytas pirmasis tiltas, ir nuo to laiko užsimezgė glaudūs Lietuvos ir Lenkijos prekybiniai ryšiai. Nuo 1550 metų Varšuva tampa Lenkijos karalių rezidencija, o nuo 1596 m. ten vyko ir seimo posėdžiai – Varšuva tapo Lenkijos valstybės sostine. Tada joje jau gyveno apie 15 tūkst. žmonių. 1795-1806 m. šis miestas buvo Prūsijos, 1807-1813 m. – Didžiosios Varšuvos kunigaikštijos, nuo 1815 m. – Kongresinės Lenkijos sostinė.

Varšuvoje lietuviai ėmė lankytis tik XIX a. 1888 m. vasario mėn., per Užgavėnes, J. Gaidžio (Gaidamavičiaus) bute buvo įsteigta Lietuvių studentų draugija. Jos veikloje dalyvavo P. Kriaučiūnas, J. Staugaitis, Jonas Gaidamavičius, Juozas Kaukas, Vincas Kudirka, Juozas Bagdonavičius, Jonas Gediminas-Beržanskis-Klausutis, nemažai kitų studentų. Draugija veikė iki 1896 m. Didelis būrys lietuvių į Varšuvą atvyko studijuoti po to, kai 1908 metų rudenį vėl buvo atidarytos Varšuvos aukštosios mokyklos, kurias caro valdžia buvo uždariusi 1905 metais sustreikavus studentams. Šiandien Varšuva – vienas iš žymiausių Europos kultūros centrų, kurį neblogai žino ir Lietuva.

Šatrijos Ragana visą gyvenimą labai mylėjo bites. Jau 1894 metais ji pradėjo svajoti apie bitininkystės kursą Varšuvoje. Materialinę paramą jai buvo pažadėjusi teta, tačiau pinigų teko laukti nenumatytai ilgai, nes teta 1894 m. nusipirko namą Palangoje ir paremti dukterėčią įstengė tik daugiau kaip po metų – jos mokslams Varšuvoje paskirdama 100 rublių. Varšuvoje Marija mokėsi nuo 1896 m. pavasario iki 1896 m. liepos pabaigos – vienerių metų kursą baigė per keturis mėnesius. Miestas jai paliko malonius įspūdžius. Kaip matyti iš tuo metu rašytų laiškų, Marija Varšuvoje ne tik lankė kursus, bet ir domėjosi miesto kultūrinio gyvenimu. Suradusi bent kiek laisvesnio laiko, lankė spektaklius, koncertus, ypač mėgo operą.

Išlaikiusi bitininkystės kursų egzaminus, Marija Pečkauskaitė vėl sugrįžo į Užventį.

Šiandien Varšuva taip pat traukia lietuvius. Mokslo ir meno žmonės čia dažniausiai dabar atvyksta ne mokytis, o geriau susipažinti su kaimyninės valstybės kultūros ir mokslo pasiekimais, pasigėrėti miestu, kuris po Antrojo pasaulinio karo buvo labai greitai atstatytas, ir šiuo metu kiekvieną stebina didžiuliais parkais ir skverais, gerai išplanuotu gatvių tinklu, įspūdingais tiltais ir puikiai prižiūrimais architektūros paminklais.

Spaudai parengė Albina Mingėlaitė

M. Pečkauskaitė (centre, už avilio) su bitininkystės kursų klausytojais Varšuvoje. 1896 m.

Iš Marijos laiškų Povilui Višinskiui:

Užventis,

1895 m. spalio mėn. 14 d.

Važiuoti į Varšuvą gal ir nebūtų per vėlu. Pas Ciocę rašiau kelis kartus per vasarą apie tą, bet ji man nė žodžio ant to neatsakė. Dievas žino dėl ko!.. Dabar, kaip rašiau pas tave, parašiau kartu ir pas ją, neprasydama į Varšuvą, bet aprašiau jai savo jausmus ir mišlius ir klausiau, ką ji man „poradzi“ dirbtų, kaip būtų... Atrąšo dar nebuvo. (...) Ne tik tas mane rūstina, jog nesimokinsiu Varšuvoje, bet ir tas, jog, turėdama sveikas rankas ir galvą, negaliu dėl savęs užsidirbti... Sunkūs laikai, bėda, vo aš sėdžiu ant sprando tėvų ir matau aplinkui mažus vaikus, uždirbančius sau duoną... Nežinau ar suprasi, ko noriu... Negaliu išaiškinti savo mišlių. Dėl to gi, kaip atvažiuos Ciocė, prašysiu, gal ras ji kokį norents ten užsiėmimą (zajęcie) dėl manęs Palangoj!”

Užventis,

1896 m. kovo mėn. 1 d.

Klausi manęs apie naujyną. Štai ji, klausykis: važiuoju tujau po Vėlykų į Varšuvą. Rašiau pas direktorių tų kursų, klausdama, ar gal pradėti nuo pavasario, jis atsakė, kad gal. Tai kaip tik Vėlykas praleisma, kartu su šiauliškiais ir važiuoju. Pinigų dabar turiu šimtą rublių; šiam kartui užteks, vo potam kaip Dievas duos, by tikt išvažiuočiau. (...) Vo visa padarė Ciocė; negaliu nė žodžių atrasti dėl padėkavojimo jai už jos gerą širdį, nežinau kaip reikės jai „odwdzięczyc się“! (...) Neseniai buvome Kelmėje: Zosė, aš, Karolcė ir p. Jurgis, vežėme į turgų kalakutus. Linksmi leidome laiką, bet grįždami vos nenuskendome.

Varšuva,

1896 m. balandžio 27 d.

Dabar esu užimta per visą dieną, nuo 6-tos ryto lig 11-tos vakaro. Jei neišduosiu egzaminą, nesuspėsiu, paliksiu dar ant metų. Lekcijos te, „muzeume“ prasideda 8-toj, lig 12-tos. Potam ateinu ant pietų, vo antroj vėl einu ir sėdžiu lig 6-tos. Kožną dieną 2 adynos teorijos, vo kitos užimtos su praktika. Šiose dienose žadam važiuoti už miesto ant praktikos į kokią ten „Pasiėkę“. Užsiėmimas ir mokslas su bitėmis patinka man labai, rodos, atsigaunu įėjus į „muzeum“ taip stovi jis gražiai. Aplinku didelis sodnas, medžiai jau žydi,

(Nukelta į 18 psl.)

Jaunystės metai

Danguolė ŽELVYTĖ

1896 metų vasaros pabaigoje iš Varšuvos sugrįžusi į Užventį, Marija iš karto pasinėrė į kasdienį dvaro gyvenimą. Darbo daug nebuvo. Prižiūrėjo bites, lavinosi savarankiškai, bendravo su K. Bukontu, susirašinėjo su P. Višinskiu, kūrė. Tuo metu Užventis šurmuliavo.

Parapijiečiai buvo nepatenkinti Marijos ir jos sesers Zofijos draugyste su jaunu kunigu K. Bukontu, įtarinėjo, kad šie santykiai siekia toliau negu pasivaikščiėjimai, pokalbiai, bendri pamuzikavimai. Kun. K. Bukontas dėl to buvo apskųstas net aukščiausiems vyskupystės bažnyčios hierarchams. Marija bent jau bendraudama su žmonėmis stengėsi laikytis išdidžiai ir savo draugystės su K. Bukontu nenutraukė. Tuo pat metu ji susirašinėjo ir su P. Višinskiu, kuris, mylėdamas Mariją, labai nerimavo dėl jos prisirišimo prie kunigo. Kitiškai Marijos to laikotarpio gyvenimą vertino ir Užventyje gyvenusi Žemaitė, kuri palaikė kitų miestelėnų poziciją Marijos ir kunigo K. Bukonto atžvilgiu. O Marija... Užventyje ji praleido pačius gražiausius savo gyvenimo metus. Čia buvo tas didysis Jos obelų žydėjimas, čia ji mylėjo, čia gražiausiai skambėjo jos muzika, čia ji svajojo apie P. Višinskį, čia visada šalia jos buvo jaunas, sąmojingas,

Kazimieras Bukontas

muziką mylintis, skvarbių akių ir jaunatviškai patrauklus kunigas K. Bukontas... Tokiomis sąlygomis gimė „Pirmas pabučiavimas“, „Švento Jono naktis“, „Dėl ko tavęs čia nėra?“, keletas kitų kūrinių.

Tais metais Pečkauskų gyvenimas Užventyje kas kart darėsi vis komplikuočiau. 1898 m. pradžioje Marija palaidojo tėvą. Labūnavos dvaras tuo metu jau buvo praskolintas ir įkeistas bankui, todėl visa šeima: dvi dukros, du sūnūs ir Marijos mama Stanislava – liko be savų namų ir pinigų. Marija ir jos sesuo buvo jau suaugusios ir neblogo išsilavinusios, tad iš karto ėmė mąstyti apie tai, kuo toliau užsiimti, kad save išmaitintų ir kitiems šeimos nariams galėtų padėti. Marija ėmė žvalgytis namų mokytojos darbo. Pradžiai, matyt, šeima šiek tiek lėšų turėjo, tad kurį laiką dar gyveno Užventyje, tačiau 1898 m. rudenį iki to laiko nuomotą dvarą Pečkauskai apeleido – išvyko gyventi į Šiaulius.

Paskutinis Užvenčio dvaro savininkas buvo ekonomistas, Lietuvos nepriklausomybės akto signataras Jonas Smilgevičius (1870-1942). Jo valdymo metais Užvenčio dvaras tapo pavyzdiniu ūkiu Žemaitijoje. Mirė J. Smilgevičius 1942 m. lapkričio 27 d. Jo palaikai ilsisi Užvenčio kapinėse. Šiose kapinėse ilsisi ir Povilo Višinskio tėvų, rašytojos Žemaitės vyro Lauryno Žymanto, daugelio kitų šviesių šio krašto žmonių palaikai.

Povilas Višinskis

Marijos brolis Vincas Pečkauskas

(Atkelta iš 17 psl.)

žaliuoja, bičių daugybė laksto ramiai aplinku, vienu žodžiu, tarsi kas į Žemaitiją perkėlė. Tikt užimas ant ulyčių atmena, kad čia miestas. Yra ten mūsų 87 motriškų ir vyriškų; daugiau lenkai iš Lietuvos (iš trijų gubernijų), vo iš Kauno gub. tikt viena aš. (...) Užvis daugiau tinka man ten „swoboda“. Kas sėdi ant lekcijų su kepelušu, kas be, kas ant krėslo, kas ant lango, kas kur gal ir nori. Atsakant profesorui, nereikia atsistoti ir stovėti kaip žalnieris prieš apiciera, vienu žodžiu, gerai, man po pensijos Petropilėj labai stebuklingai viskas išrodo ir tinka. Dėl apveizėjimo miesto laiko suvis neturiu. Buvau tik keliose bažnyčiose ant išstatymo abrozdu (daug gražių buvo) ir teatre ant operos „Hugoneci“. Ach, kaip man ten patiko! Nė apsakyti negaliu!

Varšuva,
1896 m. gegužės 4 d.

Pirmose dienose (sierpnia) rugpjūčio grįšiu namon gal suvisu, vo gal dar pargrįšiu atgal. Varšuva daug blogiau išrodo kaip Petropilis. Šiandien einu į teatrą, ant operos „Rigoletto“; širdis džiaugias! Atrasyk, brolau, greit, lauksiu.

Varšuva,
1896 m. gegužės 18 d.

Bites savo vis didžiau ir didžiau myliu, nors vakar vėl taip įkando į kaktą, kad mažne akys užputo, baikos! Bet tokios jos mandros ir stebuklingos, kad negali atsitraukti nuo jų, rodos, nė vieno darbo nenorėčiau dabar kito, tikt aple bites.

Varšuva, 1896 m. liepos 1, 2 d.

Gyvenu jau dvi nedėlės ant naujos kvateros kartu su savo drauge. Gerai mums labai vedu, linksmu. Kambarėlį turim gražų, bet mažą labai, sunku apsiskuti, vo kad kada ateina svečiai – draugaitės – ant žemės sėdim. Arbatą geriam savo; einu sau į „piekarni“ pyragus pirkinėti, kartais į turgų (na rynek), vienu žodžiu, gyvenam „po studencku“, gerai, labai man patinka, valės lig noro... Tankiai „einam į disputus“ su draugaitė, užvis daugiau, kaip sutaisyti sau gyvenimą, iš kurio būtų nauda dėl žmonių, kaip darbuotis ir t.t., kartais pakreipiu ant savo numylėtą temą apie važiavimą visų mokytojų žmonių į miestą, apie nelaimę sodos, kad tik durniai joj paliekta, ir daug dar apie ką. (...) Egzaminai bus aple 6 rugpjūčio, vo 8-to žadam išvažiuoti, znočijas 28-to liepos pagal mūsų kalendoriaus turiu viltį būti Užventyje.